

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Letnik III.

Celovec, v soboto 23. X. 1948

Štev. 76 (169)

Zapadne sile nočejo uničiti atomskih bomb

Pariz. V nadaljevanju diskusije o nadzorstvu nad atomsko energijo v Političnem komiteju Generalne skupščine OZN je ameriški delegat Austin izjavil, da ZDA ne bodo uničile svoje zaloge atomskih bomb in naznanil, da bodo zapadne sile nadaljevale z oboroževanjem. Austin je tudi trdil, da Sovjetska zveza za neko »železno zaveso« tajno deluje.

Sovjetski delegat Malik je zavrnil trditve Austina kot bajke in dejal, da je dokazano, da se ZDA poslužujejo propagande vedno takrat, če jim zmanjka argumentov.

Malik je še izjavil, da če bi Amerika napravila le en korak na poti do sporazuma, bi se v tem vprašanju že davno sporazumeli. Vendar je pri sedanjem zadržanju ZDA to nemogoče, kajti ZDA ne marajo uničiti zaloge atomskih bomb. Sovjetska zveza kontrolne organizacije, ki so jo predlagale zapadne sile, ne more sprejeti, ker bi to pomenilo vmešavanje v notranje zadeve vsake posamezne države. Končno je Malik dejal, da imajo narodi sveta pravico, da zvejo, zakaj do sedaj še ni prišlo do sporazuma glede nadzorstva nad atomsko energijo.

Govoril je tudi ukrajinski delegat Manujski, ki se je zamudil pri trditvi Austina, da 14 držav podpira ameriški načrt. Manujski je spomnil na to, da predstavljajo oni štiri, pet ali šest držav v vzhodni Evropi, ki jih smatrajo kot manjšino, četrt milijarde prebivalcev. To pa je enako s številom prebivalstva v ZDA ter v deželah centralne in latinske Amerike, ki pa

imajo tukaj 21 glasov. To pa še ni vse. Kdo more trditi, da 14 držav podpira ameriški načrt. Saj glede tega še sploh ni bilo referendumov. Pred kratkim je bil v ZDA, kjer sta tisk in radio z veliko vneto propagirala ta načrt, referendum o tem, ali ZDA tudi res hočejo mednarodno nadzorstvo. 45 odstotkov Američanov je na to vprašanje odgovorilo z ne ali pa z izjavo, da ne ve kaj naj o tem reče. Torej če je že v ZDA tako, kaj naj potem rečemo o drugih državah?

Ob koncu je Manujski izjavil, da bo ukrajinska delegacija glasovala proti zapadni resoluciji in za predlog delegacije Sovjetske zveze.

Končno pa je Politični komite Generalne skupščine OZN vsled izkušenega glasovalnega stroja zapadnih sil odklonil sovjetski predlog o istočasni sklenitvi dogovorov o nadzorstvu nad atomsko energijo in nad uničenjem z 39 glasovi proti glasovom Sovjetske zveze in dežel ljudske demokracije.

ZVEZA BIVŠIH PARTIZANOV SLOVENSKE KOROŠKE

vabi na

odkritje SPOMENIKA

partizanskim borcem, ki so padli za svobodo
slovenskega ljudstva na Koroškem

v nedeljo, dne 24. oktobra 1948
ob 14. uri v S v e č a h v Rožu

Zberemo se na vaskem trgu pred gostilno Adam

Glavni odbor Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške

Življenjski pogoji v Franciji so nevzdržni

V Parizu je zasedal 27. kongres francoske Generalne konfederacije dela, ki je na svoji zaključni seji sprejel resolucijo v obliki proglasa na francosko delavstvo in delavstvo v prekomorskih državah.

V resoluciji kongres ugotavlja, da so postali življenjski pogoji v Franciji nevzdržni, da francoske matere nimajo s čim prehraniti svojih otrok, da se mladina ne more strokovno usposabljati, da se brezposelnost vedno bolj širi in da je takšen položaj posledica reakcionarne in protiljudske politike vlade.

Kongres poziva francoski delavski razred naj prične z učinkovito akcijo proti zvišanju cen, za znižanje življenjskih stroškov z zmanjšanjem kapitalističnih profitov in z borbo proti verižnikom. Bori naj se za stalne mezde, ki bodo v skladu s porastom življenjskih stroškov, in zahteva življenjski minimum v znesku 15.010 frankov in pa avtomatično zvišanje plač, če bi se življenjske potrebe še bolj podražile. Delavski razred naj nadaljuje borbo proti brezposelnosti, ki je direktna posledica Marshallovega načrta, zahteva pa naj upoštevanje republikanske ustave, pravico do stavke in sindikalnih svoboščin ter vztraja na tem, da morajo oblasti izpustiti iz ječ vse sindikalne aktiviste in prenehati s slehernimi sankcijami proti stavkajočim. Oblasti morajo ustreči zahtevam delavcev severne Afrike in drugih prekomorskih držav.

Francoski delavci neomajno nadaljujejo borbo za kruh

O stavki francoskih rudarjev piše »Humanité«, da delavci neomajno branijo svojo stavkovno pravico ter se borijo za kruh za svoje otroke.

V okraju Loire je prišlo do spopadov. Pri spopadih med stavkajočimi in vojaščin v bližini Saint — Etienne-a je bilo ranjenih 40 oseb. Mesto Saint — Etienne je trenutno v nekakem obsednem stanju.

V tem kraju se nahaja približno 10.000 vojakov in policistov.

Splošna sindikalna zveza v Tarnu je proglasila generalno stavko za ves okraj. Politbiro Komunistične partije Francije

10. oktober enkrat z druge strani

Po tiskovni službi Osvobodilne fronte povzemamo:

Izzivalne plebiscitne svečanosti dne 10. oktobra 1948 so minule. Z veliko reklamo so se koroški šovinisti pripravljali za ta dan. Da bi organizirali »množice«, ki so jih s posebnimi vlaki in posebnimi avtobusi za 3 šilinge ali celo popolnoma zastoj pripeljali v Celovec, so se poslužili občinskih uradov, šol, žandarmerije in vseh javnih uradov. Res je bila potem tudi po celovških ulicah povorka par desetisočev, vendar pa pri tem ni bilo prebivalstva iz bivšega plebiscitnega področja! Tega dejstva ni mogel prezreti noben objektivni opazovalec. Prebivalci iz najoddaljenejših dolin, kakor iz Vzhodne Tirolske in Štajerske so z velikimi transparenti korakali v povorki. Dejansko iz plebiscitne cone tudi ni bilo več ljudi zastopanih kakor okoli pet tisoč, od teh pa so bili po večini tuji, državni uslužbenci, ki so nastavljeni na tem ozemlju, otroci in odvisni delavci.

Prebivalstvo Slovenske Koroške je dne 10. oktobra s tem ponovno dokazalo, da se ne pusti izrabljati za veleniško propagando kakega Steinacherja, Schumyja ali Wedeniga. Ljudstvo, pa tudi tako imenovani »domovini zvesti« počasi uvidevajo, da jih poznajo samo ob gotovih časih in da določene namene, sicer pa da jih smatrajo kot manjvredne »vindišarje«. Zato se izzivalne prireditve tudi niso udeležili, medtem ko so zavedni Slovenci reagirali na to izzivanje na svoj način.

je sklenil, da izroči stavkovnemu fondu francoskih rudarjev pol milijona frankov. Politbiro je ostro obsodil fašistične metode, ki se jih vlada poslužuje zoper stavkajoče in z zadovoljstvom ugotovil, da je prebivalstvo vse dežele solidarno z borbo rudarjev.

O tem šovinistični tisk seveda molči, in tudi šovinistični hujšakci na dan 10. oktobra o tem niso žinili niti besedice. Molčali so o tem, da so bili dne 10. oktobra zjutraj ves Celovec in vsi večji kraji Slovenske Koroške posejani z letaki v slovenskih narodnih barvah s peterokrako zvezdo — znakom svobode in da so že ob peti uri zjutraj morali pritegniti policijo in cestne pometače za čiščenje cest. Molčali so o slovenskih zastavah, ki so dne 10. oktobra plapolale na številnih razglednih točkah, deloma sredi krajev Slovenske Koroške, kakor v Pliberku, Bistrici, v Rožu, Št. Jakobu v Rožu, vrh Jerberga itd. Molčali so tudi o slovenski zastavi, ki je visela vrh vojvodskega prestola na Gosposvetem polju, molčali so tudi o kresovih, ki so na predvečer 10. oktobra, goreli po naših hribih in svetili ime TITO in OF v temno noč. Končno so zamolčali tudi dejstvo, da kljub povelju koroške deželne vlade in knezoškofijske

Slovensko ljudstvo je odgovorilo na provokacije

Kot odgovor na izzivalno prireditev v Celovcu je plapolala 10. oktobra na gradu nad Pliberkom več metrov dolga zastava Ljudske republike Slovenije in oznanjala, da spada slovensko ljudstvo k svojemu matičnemu narodu — da tja tudi hoče. Isto so oznanjale tudi pliberške ulice, ki so bile posejane z letaki v slovenskih narodnih barvah. Na predvečer pa so svetile z hriba

Ponovno smo ugotovili, da se je celovški škof vedno postavil le na stran nemško govorečega prebivalstva, da pa je povzel vedno sovražno stališče do koroških Slovencev in njihovih narodnih svetinj.

Neutemeljena aretacija slovenskega mladince

Graditelji slovenskega prosvetnega doma v Žitari vesi so poslali Varnostni direkciji za Koroško v Celovcu pismo, v katerem protestirajo proti neutemeljeni aretaciji tovariša Joškota Gregoriča iz Kočuhe, ki se nahaja v celovškem zaporu. V svojem pismu pravijo med drugim:

»Po štiridnevnem iskanju smo šele zvedeli, da je tovariš Joško Gregorič v zaporu celovškega deželne sodišča. Ker se tri dni ni več oglašil niti na svojem domu niti na gradnji slovenskega prosvetnega doma v Žitari vesi, kjer je bil zaposlen, se je njegova sestra tozadevno zglasila pri policiji v Celovcu in tam izvedela, da je zaprt. Zakaj so ga sploh aretirali in zakaj ga zadržujejo v celovškem zaporu, pa ni znano niti njegovi sestri niti nam. Zaradi tega zahtevamo pojasnilo glede aretacije in takojšnjo izpustitev tovariša Joškota Gregoriča.«

To pismo je podpisalo petdeset mladincev iz raznih krajev Slovenske Koroške, ki so gradili in še gradijo prosvetni dom v Žitari vesi.

ga ordinariata zvonovi v večini cerkva Slovenske Koroške niso zvonili, razen tam, kjer je orožništvo zvonjenje izsililo ali kjer vtihotapljenih izzivalcev vsled vzvišenosti kraja niso mogli vreči iz cerkve. O tem je preiščeno molčal tudi deželni glavar Wedenig v svojem »govoru«, v katerem se je zahvaljeval za zvestobo, ki je bila izkazana dne 10. oktobra.«

Kljub temu pa ljudstvu ta dejstva niso ostala prikrita, tudi ne nemškemu.

V Celovcu je danes splošno mnenje, da 10. oktober ni dokazal tega, kar so hoteli dokazati. Manjkalo je namreč prebivalstvo, za katerega gre — to je namreč prebivalstvo Slovenske Koroške. To ljudstvo pa je že vedno izražalo svojo voljo drugače, kakor so to hoteli gospodje iz deželne vlade in njihovi naredbodajalci. V letih druge svetovne vojne se je borilo proti Hitlerjevemu fašizmu in s tem svojim plebiscitom krvi razveljavilo plebiscit papirnatih listov, svojo borbo za nacionalno osvoboditev pa je nadaljevalo tudi potem, ko so na podlagi dogovorov o zasedbenih conah, ki so bili sklenjeni med volno, jugoslovanske čete zapustile Koroško. Tudi 10. oktobra 1948 je spontano izrazilo svojo pravo voljo in se strinjeno zoperstavilo izzivanju s strani deželne vlade in celovškega škofijskega ordinariata.

Kljub temu pa so koroški šovinisti označili v svet: »Stotisoči koroških rojakov, ki so se danes zbrali v Celovcu, so okrepili sklep, da ostanejo zvesti mejam, ki jih je določil plebiscit 1920. leta.«

Koroški Slovenci odločno protestirajo proti takšnemu zavijanju dejstev in varanju svetovne javnosti. Koroški Slovenci, za katerih usodo gre, se te proslave sploh niso udeležili. Koroški Slovenci smatrajo prireditve 10. oktobra kot očitno provokacijo, ki je ponovno dokazala, da hočejo hoditi na Koroškem v vprašanju narodnostne politike na vsak način po stopinjah Maier-Kaibitscha in da je za koroške Slovence samo ena sprejemljiva rešitev: Priključitev Slovenske Koroške k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

nad Pliberkom črke OF v slovensko Podjuno dolino.

Uspeh te demonstracije slovenskega ljudstva je bil ta, da so morali traktorji in tovorni avtomobili, ki so bili pripravljeni za prevoz udeležencev na plebiscitne svečanosti, odpeljati skoraj popolnoma prazni.

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Laž nikakor ne bo postala resnica

Dejstva so zelo trdoglava stvar in jih ni mogoče spraviti s sveta niti s podtikanjem niti s klevetami, še manj pa s šibkim in nerodnim člankom v »Volkswille«. Resnica bo vedno ostala resnica, laž pa se bo vedno imenovala laž. Nespretni in nevešči poskusi, s katerimi se skuša obdržati ravnotežje na spolzki poti klevete in neresnice, samo potrjujejo negotovost navideznega trdnega položaja fistih, ki nočejo ali pa ne morejo več kreniti s te pogubne poti.

Čitatelji »Vestnika« so se sami prepričali, da članek »Borili se bomo za zmago resnice« v dostojnem in vseskozi resnem tonu odgovarja na čudne klevete, ki jih v zadnjem času širi »Volkswille« na račun naše matične države in vodilnih koroških Slovencev. Vsak čitatelj je mogel ugotoviti, da ta članek nikjer niti z besedico ne napada KPA (kar je razumljivo, ker to ni bil njegov namen), da nikjer niti z besedo ne skuša blatiti avstrijskih tovarišev, da ni besede v članku, kjer bi bila vidna vsaj senca nekega sovraštva do avstrijskega proletariata in njegovega naprednega gibanja. Nasprotno, članek poudarja, da se koroški Slovenci zavedamo v polni meri, da je »naš naraven in trajen zaveznik v Avstriji avstrijski proletariat, da bomo še v naprej nadaljevali borbo za tesno povezavo z avstrijskim proletariatom, borbo za pravilno linijo, za prave bratske in tovariške odnose«. Če pa naš članek ugotavlja čudno vlogo, ki so jo »nekateri tovariši iz KPA« prevzeli s klevetanjem nove Jugoslavije, CK KPJ, kakor tudi vodilnih koroških Slovencev in »Slovenskega vestnika«, potem smo mnenja, da to »Volkswille« ne daje niti povoda niti pravice, da »Slovenski vestnik« mimogrede uvrsti v »enotno fronto reakcije proti komunizmu«. To potrjuje samo našo ugotovitev, da »nekateri avstrijski tovariši« skušajo s podtikanjem in klevetami povzročiti razdor med komunisti slovenske in avstrijske narodnosti, rušiti temelje sodelovanja vseh antifasistov na Koroškem. Če pa »Volkswille« smatra upravičeno kritiko teh tovarišev kot »pomoč reakciji proti komunizmu«, če njih nekoliko istoveti sebe s Partijo, potem je to drugo vprašanje in ga je treba tako postaviti. Koroški Slovenci tega mnenja vsekakor ne delimo. Slej ko prej smo uverjeni, da se z upravičeno, z dejstvi utemeljeno kritiko Partiji samo služi, da se s kritiko nekomunističnih postopkov nekaterih avstrijskih tovarišev moč Partije samo krepí in utrjuje. Zato to podtikanje o »novem pomočniku reakcije na Koroškem« udarja samo nazaj in zno-va kaže, v kako veliki meri so nekateri avstrijski tovariši zapustili linijo načelnosti in se pričeli posluževati načinov reakcionarne propagande in reakcionarne- »dokazovanja«.

Dalje nas dolže, da smo »premaknili pariška pogajanja za državno pogodbo za dve leti nazaj«. Dejstvo pa je, da »Volkswille« ni govoril o »pariških pogajanjih za državno pogodbo«, ampak izrecno o »pariški mirovni konferenci«, ko je 14.

oktobra pisal, »da je Tito hotel že za časa pariške mirovne konference kompromitirati Sovjetsko zvezo«. Kdo torej skuša ponarediti to, kar stoji črno na belem? Čeprav pa so tovariši iz »Volkswille« uvideli preveliko očitnost te klevete in takega pačenja zgodovinskih dejstev, tega niso hoteli popraviti takoj naslednji dan. Ne, ta laž jim je bila potrebna še enkrat v drugi obliki, da so lahko podtaknili »Vestniku«, da je hotel »pariška pogajanja za državno pogodbo« premakniti za dve leti nazaj. Šele potem, ko so to laž znova uporabili v drugi obliki, so demantirali sami sebe in agencijo APA, to pa izkoristili za novo in vendar isto že obrabljeno in ovrženo kleveto nove Jugoslavije. Ob tem moramo ponovno vprašati, ali to škoduje ali utrjuje ugled Partije, ali tak način obveščanja koristi naprednemu gibanju ali reakciji?

In še o 10. oktobru. Tudi to pot se »Volkswille« znova poslužuje neresnice in poroča o naših tovariših, da so »zavedajoč se krivde« prišli na deželno vodstvo in predlagali skupno akcijo. Čemu služi to ponavljajoče se potvarjanje dejstev? Zakaj se ne pove, da je tovarišica Mohor takoj po proglasu deželne vlade opozorila tovariše iz deželnega vodstva KPA na provokacijsko proslavo in že tedaj predlagala skupno akcijo? Zakaj se ne pove, da je deželno vodstvo ta predlog prvotno sprejelo, vendar na dan razgovorov iz ne-

znanih vzrokov zanikalo, da bi bilo kdaj koli govora o predlogu za skupno akcijo (morda zaradi tega, ker so že tedaj nameravali z izgovorom 10. oktobra opravičevati izključitev vodilnih slovenskih tovarišev iz KPA)?

Ni naš namen, da bi se spuščali v polemiko, da bi znova dokazovali in opozarjali na veliko škodo, ki jo Partiji povzroča ta nenačelnost in to zavestno zavajajoče poročanje in klevetanje. Smatramo za svojo dolžnost, da še enkrat ugotovimo, da tak način izmenjave mnenj, tak način razčiščevanja načelnih in važnih

Ordinariat je ponovno dokazal svojo „nepristranost“

Nešteto imamo že primerov, kako pojmuje celovski škofijski ordinariat ljubezen do bližnjega. Ponovno smo ugotovili, da se je celovski škof vedno postavil le na stran nemško govorečega prebivalstva, da pa je povzel vedno sovražno stališče do koroških Slovencev in njihovih narodnih svetinj.

Dne 7. novembra t. l. bodo po odredbi knezoškofijskega ordinariata v Celovcu zbirali po vseh cerkvah Koroške prispevke za ureditev grobov padlih Hitlerjevih vojakov. Koroški Slovenci nimamo ničesar proti načelom, ki veljajo v vsem svetu, da je treba urediti grobove padlih vo-

vprašanj, kakršnega so v vse večji meri pričeli uporabljati nekateri tovariši iz deželnega vodstva, ni nikdar in ne more nikdar koristiti revolucionarnemu gibanju in borbi demokratičnega tabora proti kleveti in neresnici.

In na koncu še to. Če nas »Volkswille« danes dolži zavezništva z reakcijo potem lahko samo odgovorimo: Za to »pomoč«, ki jo je reakcija prejela od nas, se naše vodilne tovariše imenuje »veleizdajalce«, se nam stalno grozi z vislicami in podobnim (kar je nedavno priznal tudi »Volkswille«), za to »pomoč« je reakcija v zadnjih treh letih obsodila številne naše tovariše na skupno 19 let ječe. Take »pomoči«, mislimo, da reakciji na Koroškem ni nutil še nihče.

F. O.

Kmetijska zbornica nadaljuje nacistično politiko

Tiskovna služba OF poroča, da je poslal Pokrajinski odbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško okrajni kmetijski zbornici v Celovcu pismo, ki v njem protestira proti neupoštevanju zahteve 68 odstotne večine kmetov občine Slovenj Plajberk po imenovanju novega občinskega kmečkega vodje in proti nedemokratični diktatorski politiki kmetijske zbornice sploh. Kakor je znano, okrajne kmetijske zbornice, kakor bivše nacistične »Kreislauernschaft«, niso izvolili kmetje, temveč so jo leta 1945 imenovali brez volitev od nadrejene oblasti s Pieschom na čelu.

V odgovoru na ta protest okrajna kmetijska zbornica omenja neki sklep tako imenovanih »zastopnikov kmetov«, ki jih je zbornica imenovala in ki pravi, »da načelnik okrajne kmetijske zbornice ne sme sprejemati povelj organizacije, katere udejstvovanje je usmerjeno proti Avstriji«. Hkrati pa je seveda odklonila tudi zahtevo kmetov iz Slovenjega Plajberka in izrekla sedanjemu kmečkemu vodji popolno zupanje in priznanje za njegovo delo.

Že večkrat smo ugotovili, da so bile doslej zavrnjene in odklonjene vse zahteve Kmečke zveze za Slovensko Koroško po priznanju njenih delegatov kot članov kmetijske zbornice in okrajnih zbornic. Kmetijska zbornica in okrajne kmetijske

zbornice pač nadaljujejo svojo staro politiko odrekovanja najosnovnejših demokratičnih pravic slovenskim kmetom po samoodločbi in soodločbi, politiko zatiranja

Koroške oblasti nimajo razumevanja za gospodarske težkoče slov. kmetov

Slovenska gorska občina Sele nad Borovljami je poslala uradu koroške deželne vlade pismo, v katerem pravi, da prebivalstvo zaradi snega in pogostega deževanja v preteklem poletju ne bo moglo zadostiti predpisani oddaji žita in krompirja. Zaradi slabega vremena prebivalstvo tudi nima zadosti krme in ne bo moglo oddati predpisane količine mleka in mesa.

Enako resolucijo je poslal deželni vladi tudi občinski odbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško in zahteval, da deželna vlada za selsko občino črta predpisani kontingent žita, krompirja in mleka, kontingent mesa pa zniža za polovico.

Ker so kmetje selske občine utrpeli po fašizmu precejšnjo gospodarsko škodo, ki

in likvidiranja gospodarskega življenja koroških Slovencev, z drugimi besedami rečeno: nadaljujejo nasilno politiko nacističnih gaulceiterjev.

pa še nikakor ni popravljena, so koroško deželno vladu prosili, da bi jim pomagala z denarjem, gnojili in semeni. Znano je namreč, da je deželna vlada v tem letu za takšne primere dobila na razpolago 11 milijonov šilingov.

Koroška deželna vlada pa se ni ozirala na prošnjo slovenskih kmetov temveč je zahtevala, da mora selska občina predpisani oddaji zadostiti v polni meri.

V selski občini so izključno le mali in srednji slovenski kmetje, ki morajo že v normalnih gospodarskih razmerah k svojim pridelkom nakupiti precejšnje količine krušnega in semenskega žita. Zdaj pa so prisiljeni, da od svojih itak že pilihih pridelkov oddajo še količine, ki so popolnoma nemogoče.

Prvi slovenski umetniški film

Družbene spremembe po zadnji vojni, nov odnos oblasti do kulturnega ustvarjanja in hkrati živa želja ljudstva po tisti umetnosti, ki so mu jo prejšnji oblastniki odtujevali — vse to je postavilo po osvoboditvi zahtevo in tudi pogoje za nastanek in rast nove umetnostne panoge v Sloveniji — slovenskega filma. Tista veja umetnosti, s katero se je seznanjal slovenski človek, odštevši le nekaj drobnih poskusov, vse do te vojne le po tujih, pogosto slabih vzorih iz kapitalističnega sveta, bo zrasla zdaj iz domačih tal in bo veran in prepričevalen odsev novega življenja slovenskega delovnega človeka, borbe za to življenje in tudi preteklosti. Ta zahteva in želja je dala že v prvih tednih po osvoboditvi prvi film — »Ljubljana pozdravlja osvoboditelje« — droben, pa tako prirčen obet za naprej, dala je prve obzornike, dokumentarne in kulturne filme. Vse to naj bi pripravilo temelje za slovenski umetniški film.

Zdaj ti temelji stoje. Še več: prvi slovenski umetniški film je gotov. Pred nekaj tedni so posneli zadnje prizore. Ko bodo končana še zaključna tehnična dela in bo dodal še komponist svoj prispevek k sliki in govorici, bo šel film med slovenske ljudi.

Scenarij, to se pravi besedilo in osnovno režijsko zamisel filma, ki mu je ime »Na svoji zemlji«, je napisal Ciril Kosmač. Dejanje je pisatelj postavil na Tolmino, kjer je sam doma. V filmu opisuje življenje slovenske vasi na oni strani rapalske meje med fašistično okupacijo in borbo slovenskih ljudi za združitev z novo drža-

vo, ki nastaja na tej strani. Tako srečamo starega očka Orla, njegovo ženo in malega pogumnega vnuka, partizanske borce, Sovo, Staneta, Tildico in še dolgo vrsto drugih. Srečamo Dragarico, ki noče biti s slovenskim ljudstvom, in njenega sina Drejca, ki dolgo omahuje, potem pa postane eden prvih borcev proti okupatorjem vseh vrst in njihovim pomagačem. Vrsta drobnih zgodb in usod se prepleta v tem filmu, ki se začne v zadnjih dneh pred italijansko okupacijo in izžveni v mogočno pesem svobode nad osvob. Trstom.

S pripravi na film so začeli spomladi 1947. leta, poleti so bila že prva poskusna snemanja, prvi posnetki, ki so tudi obveščali, pa so nastali šele letos januarja. Zadnji posnetek so napravili dne 14. septembra 1948. Film je bil v celoti posnet v sto snemalnih dneh. Osemdeset odstotkov je eksteriernih posnetkov, to se pravi prizori v naravi, le dvajset jih je nastalo v ateljeju. Film je dolg 3000 metrov, torej še nekaj več kot so običajni celovečerni filmi. Naravne scene so snemali večidel v Baški grapi, kamor je tudi avtor scenarija presadil dejanje.

Režijo filma je vodil France Štiglic. Sodelovali so večidel gledališki igralci iz Ljubljane, Maribora in Trsta, pa tudi iz manjših središč. Glasbena spremljava bo delo slovenskega komponista Marijana Kozine.

Krstna predstava prvega slovenskega umetniškega filma bo za ves slovenski narod — tudi za nas koroške Slovence, ki smo sestavni del slovenskega naroda — nad vse pomemben in radosten dogodek.

10. oktober enkrat z druge strani

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Dne 10. oktobra tudi niso zvonili zvonovi niti v Pliberku niti v sosednjih župnijah. Slovensko prebivalstvo v Pliberku se ne pusti izzivati, pa čeprav naročajo to izzivanje najvišje politične in cerkvene oblasti v deželi.

Na to izzivalno plebiscitno proslavo je odgovorilo tudi slovensko prebivalstvo občine Slovenj Plajberk. Da bi spravili čim več ljudi ta dan v Celovec, so koroški šovinisti poslali avtomobil tudi v po-

polnoma slovensko partizansko občino Slovenj Plajberk. Vendar pa je avtomobil prispel v Celovec z dveurno zamudo, ker so bila položena čez cesto posekana drevesa, ki so cesto zaprla.

Partizansko prebivalstvo se zna na svoj način obraniti tujih hujskačev in vsiljenec, ki ponovno hočejo izrabljati 10. oktober pod parolo »zvestobe do domovine« za poživitev velenemške miselnosti in za zopetni nastanek nacizma.

Isto pa se vprašuje tudi prebivalstvo severno od Drave ležeče občine Zgornja vesca, ki je do danes ostala popolnoma slovenska, kjer so stari šovinisti in bivši nacisti prav tako organizirali dne 10. oktobra klaverno proslavo »zmage«. Tudi tukaj priseljeni velenemški agentje niso vedeli, da se domače slovensko prebivalstvo, kakor je glasovalo leta 1920 z 68,81 odstotki glasov za Jugoslavijo, tudi danes strnjeno bori za priključitev Slovenske Koroške k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Proslavljali so „zmago“ - vendar kakšno?

Tudi v Ločah so z velikim hrupom proslavljali »zmago v nemški noči« 10. oktobra 1920. Po umetniem ognju na predvečer se je dne 10. oktobra 1948 zbrala peščica bivših nacistov, ki so jim današnji »socialisti« zvesto asistrali, na vaškem trgu, kjer so govorniki slavili »veliko« zmago in hvalili »zvestobo domovine« prebivalstva. Vendar so pri tem ti vaški kričači napravili režijsko napako, kajti znano je, da je bilo oddanih dne 10. oktobra 1920 v občini Loče 64,26 odstotkov za Jugoslavijo in le 35,74 odstotkov za Avstrijo.

Prebivalstvo iz Loč, ki je tudi danes še v veliki večini za združitev z matičnim narodom v Ljudski republiki Sloveniji, se

Po naši zemlji

Pliberk

Že enkrat smo pisali o tukajšnji tako imenovani »Viehvermittlung«, kateri načeljuje nacisti in zagrizeni sovražnik koroških Slovencev, priseljenec Teppan. Vsem je znano, kako se ti gospodje posredovalci, kakor se imenujejo, bogatijo na račun kmeta, ki svojo živino ne sme prodati neposredno mesarju, temveč mora iti do tega »posredovalca«, pri nas v Pliberku do Teppana, ker mora tudi ta imeti svoj zaslužek. Da pa pri tem poslu ne gre brez oderuštva in goljufij, nam dokazuje primer, ko so kmetje zadnji teden prignali okrog 60 glav živine in okrog 50 ovac na postajo, kjer so jih potem oddajali.

Kmetu iz Dvora pri Šmihelu, ki je bil prisiljen, da prižene lepo rejena plemenskega bika ter tako zadosti predpisani oddaji, je ta »dobri« posredovalec ocenil bika po 2.70 šil. za kg. Mesar, ki je stal v bližini, pa je kmetu prostovoljno ponudil 3.50 šil. za kg. Iz tega je razvidno, na kakšne načine goljufajo nacistični komisariji ali posredovalci slovenske kmete in jih spravljajo ob že tako majhne zaslužke ter si polnijo svoje lastne žepe, in vse to na račun našega malega in srednjega slovenskega kmeta. Ob takih poslih se nam odpirajo oči in ne čudimo se več, kako je mogoče, da si taki »posredovalci« zidajo hiše in si tudi na druge načine privoščijo vsega, česar si želijo in kar je sploh mogoče v današnjih razmerah.

Vsi dobro vemo, s kakšnim namenom postavljajo oblasti take »posredovalce« med nas, toda prepričani smo tudi, da naš kmet ne bo vedno mirno gledal ter se pustil izkoriščati na najbolj umazan način, temveč si bo ob danem trenutku, ko bo konec potrpljenja, pomagal sam in pomedel z vsemi nacističnimi ustanovami, z različnimi »posredovalnicami« in številnimi »Verbandi«.

Dobrla ves

Medtem ko se naši nasprotniki trudijo, da bi na vse mogoče načine ovirali našo upravičeno borbo, stremimo mi za tem, da bi čim prej in čim lepše obnovili naša po nacistih zanemarjena poslopja zadrug in društev ter da bi spet uredili našo ljudsko imovino, ki so jo nam uropali najhujši nasprotniki Slovencev. Naslednikom nacističnega nasilja to seveda ni po volji. Tako smo morali zvedeti, da so nas najemniki naših lokalov naznanili orožništvu, češ, da popravljamo našo društveno dvorano ponoči in brez dovoljenja. Značilno pri tem je, da je poveljnik orožniške postaje nahljil našega mladince, da mi nabobnamo mladince skupaj in od njih zahtevamo, da delajo brezplačno in v nočnih urah.

Orožniškemu poveljniku bi samo toliko odgovorili, da naših mladincev niso »na-

bobnali« Steinacherjevi sovrstniki in jih tudi niso privabili bonbončki ali čokolada, temveč smo se zavedali sami, da moramo zgraditi in obnoviti vse, kar so nam uničili nacistični zločinci in narodni nestrpnosti, ker nam današnje oblasti »demokratske« Avstrije nočejo nuditi nobene podpore.

Delali in obnavljali smo z velikim navdušenjem in uspehi našega udarniškega dela niso izostali. Dvorana v »Narodnem domu«, ki ima zdaj tudi nov napis, je dobila povsem drugo lice. Napravili smo tudi nov oder, nove kulise in zastore in zdaj bomo še z večjim veseljem nastopali z lepimi slovenskimi prireditvami.

Mohlje

Pred kratkim nas je za vedno zapustil Adamov oče v Podkrinju, ki je bil v času nacističnega nasilja težko prizadet. Med vojno so mu odvedli sina Nandeja, ker se je premalo zavedal, da je obstajalo »prostovoljno« zbiranje za tako imenovano zimsko pomoč, bolj znano pod imenom WHW, samo na papirju ter se je ob takem zbiranju izrazil preveč prostodušno. To pa ni ugajalo dobrim sosedom, ki so že prej pazili na tov. Nandeja, in so ga ob tej priložnosti naznanili ter poskrbeli, da je prišla njegova preveč odkritosrčna izjava ob priložnosti zbiranja za eno izmed brezštevilnih »pomoči« do sodnije. Nacistična sodišča so nam še pre-dobro v spominu, da bi se čudili, ko je bil tov. Nandej samo zaradi nekaj besed poslan v koncentracijsko taborišče v Nemčijo, kjer je 4. 3. 1944 postal žrtev nacistične podivjanosti.

Smrt sina Nandeja je očeta popolnoma strla in takrat je začel bolehati. Zdaj ga je smrt rešila nadaljnjega trpljenja, ko je šel za svojim sinom v večnost.

Slov. Plajberk

V začetku tega meseca je nenadoma umrl Ravšov oče v Bodnu, tov. Gregor Maurer. Velika množica znancev in prijateljev je spremljala rajnega na domače pokopališče, kjer zdaj počiva v domači slovenski zemlji, ki jo je rajni Ravšov oče nad vse ljubil in za katero se je boril vse svoje življenje.

Nam vsem je bil rajni znan kot eden najboljših in najodločnejših borcev za pravice in osvoboditev svojega naroda. Narod mu je bil vse, z vso svojo dušo je živel samo za svoj ljubljani slovenski narod.

Veliko je moral pretrpeti v svojem življenju, in to samo zaradi tega, ker je bil zaveden in odločen Slovenec. Vedno je stal v prvi vrsti borcev za osvoboditev koroških Slovencev. Že v svoji mladosti se je udeleževal ljudskih taborov, ki so

jih prirejali širom naše lepe slovenske zemlje. Svoječas so ga domači sovražniki ovadili veleizdaje in je pretrpel 13 mesecev v Karlau-u pri Gradcu. Toda tudi zapor ni mogel zlomiti njegove volje in odločnosti.

Ob razpadu avstrijske monarhije je bil spet med prvimi, ki so zgrabili za puške in se borili za osvoboditev Slovenske Koroške.

Zaradi tega je moral tudi bežati v Jugoslavijo.

Njegova vsestranska priljubljenost je prišla najbolj do izraza v tem, da je bil večletni župan naše občine. Takoj po razpadu tisočletnega rajha pa je bil spet župan in je delal za svoje ljudstvo, kjer je le mogel.

Kako težko je čakal dneva, ko bi bila svobodna tudi Slovenska Koroška. Čeprav je bil star že 80 let, je še vedno zahajal na naše sestanke ter se živo zanimal za borbo našega ljudstva. Vedno nas je pozival in dejal: jaz sem star in mi pešajo moči, toda vi ste mladi — delajte za svoj narod, kajti to je najlepše! Njemu ni bilo usojeno, da bi dočkal svobode, toda mi mu obljublamo, da se bomo odločno in vztrajno borili do končne zmage.

Njegov spomin bo ostal vedno med nami, naj mu bo lahka ljubljena slovenska zemlja.

V Plajberku pa nimamo samo žalostnih novic, temveč tudi vesele dogodke. Vsi poznamo besede našega velikega pesnika Gregorčiča, ki pravi: Gorje mu, ki v nesreči biva sam, a srečen ni, kdor srečo vživa sam. Teh besed se je spomnil tudi tov. Hanzej Kropivnik, ki se je naveličal enoličnega samskega življenja. Poiskal si je družico za življenje in jo našel v Mezanovi Tiniji, ki jo poznamo kot dobro in požrtvovalno kulturno delavko, saj je stala že večkrat na deskah našega odra ter odlično igrala slovenske igre. Pred kratkim smo se zbrali na veseli svatovščini, kjer smo želeli mlademu paru vso srečo in mnogo zadovoljstva v novem zakonskem stanu.

Bilčovs

V nedeljo 17. t. m. so se zbrali naši kmetje in kmečki delavci iz občine Bilčovs in Zg. vesca na obnem zboru svoje stanovske organizacije »Kmečke zveze«. Po otvoritvenih besedah predsednika občinskega odbora Kmečke zveze za Bilčovs je povzel besedo sekretar pokrajinskega odbora Kmečke zveze tov. Blaž Singer. V svojem referatu nam je razjasnil, kako potrebno je, da se vse slovensko kmečko ljudstvo združi v svoji organizaciji, ker le tako bomo mogli uveljaviti svoje zahteve, le tako bomo na merodajnih mestih dosegli svoje pravice in enakopravnost. Ni danes nič novega, da naše ljudstvo zapostav-

ljajo s strani Bauernbunda in da ga prezirajo. V uradnih zastopstvih nimamo slovenskih zastopnikov in tako se dogaja, da je naš slovenski kmet oškodovan in zapostavljen pri raznih dodelitvah, ker tam imajo glavno besedo nemški veleposestniki, kateri našemu kmetu ne privoščijo tega, kar mu po pravici gre. So sicer med nami ljudje, ki za ceno drobtinice, ki padejo raz obložene mize teh »Herrenpavrov«, klečeplazijo za njimi in jim za vsak prezirljiv pogled ponižno priklanjajo, toda treba je, da uzmemo v našem kmetu za vest, da ima svoje pravice in da te svoje pravice hoče in jih tudi zahteva. Naša težnja gre za tem, da dobimo v deželnih, okrajnih kakor tudi občinskih kmečkih zastopstvih svoje zastopnike, katerim bo dana možnost, da se na merodajnih mestih potegnemo za našo stvar. Zato je bila od vseh navzočih kmetov in kmečkih delavcev sprejeta resolucija, v kateri naši kmetje zahtevajo, da se te naše zahteve tudi upoštevajo in izpolnijo.

Bile so še volitve novih občinskih odbornikov Kmečke zveze za Bilčovs in Zgornjo vesco. Odbori so se nekoliko razširili in jim predsedujeta še nadalje dosedanja predsednika, in sicer za Bilčovs tov. Reihman Jožef, pd. Linčej na Moščenici, in za Zgornjo Vesco tov. Einspieler Janez, pd. Sremskičnik. Po živahnem razgovoru o raznih kmečkih zadevah je bil občni zbor zaključen.

Zgornja vesca

Lansko leto v času dvomesečnega tekomovanja je naša mladina nameščala po Slovenski Koroški napise in kažipote v našem materinskem jeziku ter s tem dala koroški zemlji tudi na zunaj slovenski značaj.

Zaradi tega so koroške »demokratske« oblasti, katerih predstojniki se tako radi hvalijo s tem, da uživamo koroški Slovenci vse pravice, aretirale številne mladince in mladinke ter jih obsodile. Toda to nasilje ni moglo streti odločne volje naše mladine, temveč jo je samo še bolj utrdilo v borbi za pravice slovenskega ljudstva na Koroškem.

Pred kratkim so naši mladinci v občini Zgornja vesca in Bilčovs ponovno namestili napise in kažipote ter s tem dokazali, da nočejo čakati, kdaj bodo koroške oblasti ugodile našim zahtevam.

Opozorilo čitateljem!

Danes pričnemo objavljati kot podlistek knjigo »Povest o belem kruhu«, ki jo je spisal pisatelj France Slocan. V tej knjigi nam opisuje petletni načrt, ki ga uresničujejo narodi Jugoslavije, v taki obliki, da ga bo vsak posamezni lahko doumel. Petletni načrt že vsi poznamo po številnih in statistikah, toda v tej knjigi nam ga pisatelj opisuje v tako živih slikah, da ga bomo lahko tudi globlje spoznali in razumeli njegov pomen. Uredništvo

Kaj še dobimo?

Na odrezek R 7 nakaznic za tobak dobimo 10 cigaret Austria C. Drugih cigaret na ta odrezek ne dobimo.

FRANCE SLOKAN: POVEST O BELEM KRUHU

Kakšna bo naša prihodnost?

Komu je treba odgovoriti?

Vprašanja, ki vznemirjajo in zanimajo tudi tebe, sem zbral iz pogovorov z mladino, delavci, izobraženci, ženami in meščani.

Vsem je treba odgovoriti. To pa, kar vprašujete, se da združiti v eno samo veliko vprašanje:

Kakšna bo naša prihodnost?

To se pravi: kako bo pri nas že v prihodnjih letih — čez pet let. In kako bo čez deset let? Kako bomo živeli tedaj? Kako bomo gledali na življenje? In kako bomo delali? Kaj bomo naredili ter spreminili?

Kaj prav za prav hočemo?

Hočemo, da se konča preteklost! Kaj je pa treba izboljšati in kako? Ali se človek res lahko upre »usodi«? Zakaj smo bili doslej nesrečni?

Rad bi vam odgovoril z enim samim odgovorom:

Naša prihodnost bo lepa!

Toda, ali bi mi verjeli? Ali bi bil kaj boljši od sleparske vedeževalke? Ne, ne nameravam vedeževati! S preprostimi resnicami vam hočem le dokazati, da bo naša prihodnost zares mnogo lepša od preteklosti in sedanjosti. Skušal vam bom pojasniti, zakaj mora postati lepša.

Naj vam torej pripovedujem, kako se bo vse to zgodilo.

Prvo poglavje.

Naši zakladi

1. V začaranem risu

Nekateri ljudje še vedno mislijo, da je višek sreče, če naglo obogatijo. Obogateti jim pomeni — nič delati. Revnim ljudem, ki se pogosto ne najejo do siteda niti su-

hega kruha, ki niso še nikdar imeli dobre obleke in ne primerne stanovanja, je pa bogastvo nekaj povsem drugega.

Mnogim našim ljudem je včasih pomenilo bogastvo še stalna zaposlitev. Odhajali so po svetu za zaslužkom. Iskali so »zaklade« v Ameriki, Westfaliji, Franciji, sploh po svetu. Domov so pošiljali pristradani zaslužek staršem, svojim družinam, bratom in sestram. Doma ni skoraj nihče nič zaslužil. Če si pa že hotel kaj zaslužiti, si moral zapustiti dom. Doma ni nihče obogatel. Nekateri so verjeli, da je mogoče obogatiti samo v tujini. Toda nešteti, ki so se vračali izčrpani in mračni iz tujine, tudi tega niso več verjeli.

Preprosti ljudje so včasih verjeli pravljicam, da zakladi sicer so, toda da so zakopani najmanj devet sežnjev globoko. Kdor jih hoče dvigniti, mora stopiti v začarani ris, ki ga mora zarisati v zemljo s posebnim lesom. Zaklade namreč varuje hudič, zato se je treba spoprijeti z njim. Ne smeš se ga bati. Znati ga moraš preliščiti.

Toda ljudje niso poznali nobene pravljice, ki bi pripovedovala, kako se je do zakladov dokopal revni človek. Takšna pravljica bi bila preveč verjetna.

Naši ljudje so od njega dni tako slabo živeli, da niso mogli prav verjeti niti v pravljice zaklade. Verovali so pa v hu-

diča. Zakaj sam vrag pač sedi na zakladih, saj bi drugače ne bilo tako hudo na svetu. Niso verjeli v zaklade, čeprav so jih dan za dnem kopali. Niso se niti zavedali, da jih kopljejo. Kopali so jih le za druge. Toda o tem niso mnogo razmišljali. Je že tako na svetu, so govorili. Kakor da pač mora ostati tako in kakor da se ne more nikdar nič spremeniti.

Bili so v začaranem risu in kopali so zaklade, toda z vragom se niso spoprijeli. Nekdo, ki je bil hujši od samega vraga, pa je sproti mašil zaklade, ki so jih nakopali, v svojo nenasitno malho.

2. Zakladi niso le v pravljicah

Zakladov je toliko na svetu, da se kar izgubljam v njih. Ni jih treba toliko iskati, kakor dvigati. Zakladi niso le predmet za pravljice. Poglej okrog sebe! Bogati smo. Tudi Slovenija ima veliksanske zaklade.

Naše gole skale! se posmehuješ.

Da, tudi skale so zakladi, če bi niče drugega ne imeli. Te skale se lahko spremenijo v apno, v marmor, v zidove, v kocke za tlakovanje cest, v karbid, v steklo, v cement... Po teh »skalah« bi bilo dovolj paše za ovce, ki bi nam dajale volno. Marsikje skale lahko še pokrijejo gozdovi. In kdo ve, kaj je med skalami! Kaj se še skriva pod njimi? (Dalje.)

Nasveti za sajenje sadnih dreves

Če so sadna drevesca, ko jih dobimo, že malo izsušena, je spomladi nujno potrebno, da jih vsaj 12 ur namakamo v vodi ali pa jih vložimo med mokro slamo oziroma moker mah. Jeseni bo to potrebno samo takrat, če sadimo v zgodnji jeseni, ko je bilo drevesce pri izkopavanju v drevesnici še v listju, torej preveč v soku. Močnejše korenine na gladko obrežemo. Če so pa izsušene, jih tudi nekoliko prikrajšamo. Priporoča se tudi, da korenine drevesca pomočimo v zmes iz ilovice in vode. Tako so korenine vedno obdane s prstjo in ostanejo v zemlji vlažne.

Večina naših sadjarjev sadi še vedno pregosto. Učimo se vendar iz napak, ki jih vidimo po starih sadovnjakih, kjer se drevesa zaradi gošče niso mogla razviti v širino. Vse spodnje veje so se morale posušiti, ker niso imele sonca in ne prostora za razvoj. Če ima takšen sadni gozd pravo lego in dobro zemljo, potem že rodi. Toda pomislimo, da ima sadno drevo v pregostem nasadu samo ob vrhu veje, če so pa drevesca sajena dosti narazen in se krošnje dreves ne dotikajo, se prične krošnja razvijati v višini 1 in pol do 2 metra. V gostem nasadu tudi ne moremo temeljito škropiti.

Na Koroškem se pojavljajo San Žosejevi kaparji in ko bomo imeli opravka s tem škodljivcem, bomo morali škropiti z motorno brizgalko. V pregostih nasadih bo to skoraj nemogoče. Če ne škropimo, nam omenjeni kapar že v par letih popolnoma uniči vse napadeno drevo.

Sadimo torej v razdalji 10 m. Pomisliti moramo tudi, da so drevesca draga in je torej nesmiselno, če po nepotrebnem razmetavamo denar in si s tem vsled manjšega pridelka še sami škodujemo.

Jame delamo 1,50 do 2 m široke in 50 do 60 cm globoke. V jamo najprej zasadiamo kol in ga zabijemo v zaraščeno zemljo, da bo stal res trdno. Kol mora segati do krone, da varuje drevesce, ki se priveže tik pod krono h kolu. Če kol sega samo do polovice ali dve tretjini višine, potem živina pri drganju odlomi drevesce nad tem mestom. Isto se lahko zgodi ob močnem vetru ali ob snegu, če je drevesce še v listju. Pri sajenju privežemo drevesce rahlo, da se z zemljo vred useda. Šele po 1 do 2 tednih ga privežemo trdno.

Sadimo samo tako globoko, kot je bilo drevesce v drevesnici v zemlji. Če razmere dovoljujejo, sadimo vedno v ravnih vrstah, ne samo zaradi tega, ker to lepše izgleda, temveč tudi zaradi praktičnega pomena. Gotovo pride čas, ko bomo zemljo v sadovnjakih z vprego ali traktorjem obdelovali, kakor to delajo v naprednih deželah že dalj časa. Pri sajenju postavimo drevesce tik ob kol, da nam ni

treba pri privezovanju drevesce šele kriviti h kolu. Tako ščiti kol drevesce vsaj ob kolovi strani proti oglodanju po zajcih.

Pri sajenju naj delata dve osebi. Ena oseba drži drevesce, druga pa spravlja z roko zemljo med korenine in zasiplje! Je namreč jako važno, da ne ostanejo luknje med koreninami, ker v tem slučaju nam drevesce lahko ob koreninah pozebe, če nastopi hujši mraz, predno zapade sneg. Drevesničarji imamo v tem pogledu dosti slabih izkušenj. Priporočljivo je, da jeseni pri novo vsajenih drevescih potrosimo drevesni kolobar z gnojem, da mrazu zabranimo dostop do korenin in preprečimo njih pozebo.

Svojčas so učili, da naj pri sajenju ne gnojimo. Naša zemlja je pa precej siromašna in ne nudi drevescu, ki mora prestatati najtežjo operacijo presajanja, dosti hranil. Gnojenje samo na sebi je gotovo potrebno, koristilo pa bo le v takšni obliki, ki bo za drevesce v tem nevarnem stanju primerna. Hranila za korenine naj bodo v lahko dovzetni obliki. Najprimernejši je goden kompost ali sprstnel gnoj. Tudi boljše zemljo lahko dovažamo. Vse to lahko zmešamo s prstjo, ki smo jo dobili pri kopanju jame. Negodnega gnoja ne damo med korenine zaradi tega, ker bi v tem slučaju prst ne prišla do korenin. Nedozorel ali špehat gnoj damo ob robu jame in nad koreninami, ko so korenine že s prstjo pokrite. Tudi v tem slučaju ga drobno pomešamo s prstjo. Travno rušo, ki je pokrivala mesto, kjer smo skopali jame, nadrobno sesekamo in spravimo na dno jame in ob robu jame, da lahko sprstni, predno je korenine dosežejo.

Ko smo sajenje dokončali, uravnava mo še takozvani drevesni kolobar. Površine zasute jame nikakor ne smemo spet zravnanati s travno rušo, ker mora zemlja ostati odprta. Zasuta površina naj ima obliko jame, da se padavine zbirajo ob drevescu in ne odtakajo proč. Drevesni kolobar združujemo še kakih 5 let s tem, da ga vsako leto parkrat okoplujemo in oplejemo, da nam plevel ne duši drevesca.

Če dobimo iz drevesnic že prav krepka drevesca, so to starejša drevesca, ki so že preteklo leto imela krono. Drevesničar jim je moral zaradi tega krono letošnjo spomlad močno prikrajšati; posledica je bila, da je drevesce iz prikrajšanih pogankov krone razvilo skoraj iz vseh očesc nove poganjke. Drevescu pa pustimo samo vrh in 4 do 5 pogankov za veje. Vse ostalo porežemo in sicer pred sajenjem ali v naslednji rani pomladi, predno drevesce odganja. Tudi ostale poganjke prikrajšamo še za 1 do 2 tretjini, da se drevesce zaradi prevelikega nesorazmerja (prikrajšane korenine in neprikrajšana krona) ne posuši.

Inž. Marko Polcer

Sovjetska zveza V BORBI IN DELU

V tem tekmovalstvu so sejali seveda sovjetski kmetje še hitreje in še boljše kakor 1943. leta. Armenske, kazahstanske in druge zvezne republike so postale mogoče kašče ne samo za Rdečo armado, temveč za zadnji opustošeni kolhoz na zapadu sovjetske domovine. Vsega občudovanja vredno je delo delovnih množic na Daljnem Vzhodu. Tudi v Karelofinski republiki so se vsi industrijski izdelki dvakrat povečali, čeprav so znatne dele zasedli nemško-fašistični osvajalci. V mnogih republikah se je proizvodnja povečala za tri do štirikrat. Drugod pa se je povečala površina obdelane zemlje tudi za 80 ha. Hektarski doprinos se je ponekod povečal za 1,05 q na ha. Tudi žetev se je v kolhozih vsako leto povečala. Kolhozi Kirgiške republike so pridelali nekaj milijonov kg več živil kakor pred vojno. Kolhozi v Kazahstanu so izročili za 7.770.000 q več mesa kakor v preteklem letu. V času vojne so v Čerkeski republiki povečali plodno površino zemlje za 10.000 ha in kolhozniki so zgradili za namakanje zemlje 25 prekopov v dolžini 450 km. V pomladi 1944. so za prvomajsko tekmovalstvo tekmovali vsi kolhozi, kdo bo obdelal več in boljše zemljo in kdo bo na zglednejši način posejal pomladansko setev.

Veličasten dokaz, kakšne napore je prinašalo sovjetsko zaledje za kar najhitrejšo in najpopolnejšo zmago, so bili razpisi posojil, ki so jih do 1944. leta sovjetske oblasti v teku vojne razpisale trikrat. Prvo državno posojilo je bilo razpisano v letu 1942 v višini 10 milijard rubljev. Vpisanih pa je bilo 13 milijard rubljev. Leta 1943 se je vršil drugi vpis državnega posojila, ki je bilo razpisano v višini 12 milijard rubljev, a je bilo vpisanih več kot 20 milijard rubljev. Tretje državno vojno posojilo pa je bilo razpisano v maju 1944. leta v višini 25 milijard rubljev. V dveh dneh je bilo vpisano 25 milijard 213 milijonov rubljev. Tako je bila razpisana posojilna vsota v dveh dneh presežena. Te številke kažejo vso globino in neizmernost sovjetskega rodoljubja v domovinski vojni, kažejo čudovit napor zaledja v ljubezni do Rdeče armade.

„Saj to je Hitlerjeva smrt!“

6. novembra je Stalin dejal: »Ni nobene dvoma, da bo izšla Sovjetska zveza iz te vojne še silnejša.« Ali niso potrjevali na ves glas te besede tisoč in tisoč delavcev, ki so gradili Martinove peči, ki so kopali rudo in tisoči kolhoznikov, ki so po najmodernejših načelih obdelovali svojo zemljo? Da se je sploh moglo njihovo delovno junaštvo tako dvigniti, se je morala sovjetska industrija silno razviti. Tako je zahtevala Rdeča armada, tako je zahtevala varnost velike sovjetske domovine. Že pred Hitlerjevo vojno so Stalinove petletke omogočile ustvariti v Sovjetski zvezi imenitno industrijo. V vojnem času pa se je ta industrija razvila v kolhozih v ogromno orožarno. Na drugi strani pa so zasebna kmetijska gospodarstva združili v kolhozi. In kolhozni kmetje kmetujejo na podlagi najnovejših znanstvenih izsledkov. Le na tak način je bilo mogoče preskrbeti vojski živež in industriji surovine. Zares krepkega dviga industrije brez kolhozne gospodarstva si skoraj ni mogoče misliti.

Sovjetska zveza si je pridobila v tej vojni mogočne izkušnje tudi v gospodarstvu in industriji. Carska Rusija je bila na koncu prejšnje svetovne vojne gospodarsko popolnoma na tleh. Industrija Sovjetske zveze in njeno gospodarstvo se pa med vojno nista uničila, nasprotno. Okrepila sta se tako, kot je to zahtevala zgodovinska vloga Sovjetske zveze v pretekli vojni. Samo politično zrela država je mogla kaj takega doseči navkljub silnim žrtvam, ki jih je doprinesla Rdeča armada za zmago nad fašizmom.

Pravijo, da je bilo preseljevanje industrije ena najbolj znamenitih strani domovinske vojne. Kamorkoli so udarali Nemci, povsod se je industrija umikala. V kratkem pa je postala vsa Sovjetska zveza eno samo vojno taborišče. Na novo se je dvignilo na stotine in stotine tovarn. Po zmognostih v proizvodnji so zrasle čez glavo tovarnam iz mirnega časa.

Predvsem Ural. Uralsko ozemlje je tako veliko kakor dve Franciji. Polno energije in ognja. Nikjer na svetu zlepa ne najdeš kraja, kjer bi ležalo v zemlji toliko rud kakor v Uralu. (Dalje.)

PREŽIHOV VORANC:

NAŠI MEJNIKI

STARI GRAD

1.

Nad trgom je kraljeval stari grad, ki je bil štiri sto let razvalina. Izmed kupa starega zidovja, poraščene z ostrogovno, srebrotovino in drugim grmovjem, je močel edino še nekdanji grajski stolp kvišku, ki je ponosno kljuboval stoletnim viharjem in nevihtam. Južni del tega stolpa je štrlel mnogo više kakor severni del in zato se je njegovo črno žrelo videlo daleč po deželi. Ker so se v teku stoletij udrli vsa nadstropja v stolpu, je to žrelo segalo do samega dna. Prostorno dno je bilo polno ruševin in grmičevja. Obokana vrata, ki so v pritličju vodila skozi dva metra debelo obzidje, so bila še ohranjena. Razen stolpa je skoraj vsa grajska stavba popolnoma razpadla, le grajsko obzidje je še kljubovalo zobu časa in je segalo daleč tja po skali, ki se je dvigala iznad trga. Po tem obzidju so se ob vročih poletnih dneh gredli veliki, marogasti gadje in sikali, kadar je kdo zašel na to staro obzidje. Tik za starim stolpom je rasla bukev, katere vrh je segal stolpu do vrha. Do te bukev je vodil širok grajski zid, ki je bil ves obraščen z grmovjem.

Pod tem zidovjem, čisto na samem, je stala stara bajta, ki je bila še obljubena. Davne dni, ko je bil grad še poln gospode,

je v tej bajti živel kak grajski hlapec. Sedaj je v njej živela majhna družina, ki je imela edinega sina, štirinajstletnega Vestra, ki je imel nogo od mladosti pohabljen. Zato so ga starši držali večinoma doma, sami pa so delali v trgu. Vester je doma skrbel za edino kravo, za dvoje svinj in za kure. Nanosil je materi vodo v kuhinjo, pripravil drva, nakopal krompirja na bližnji njivici in, če je bilo treba, tudi pomolzel kravo. Sosedna grajska razvalina je postala njegova druga domačija. Ker je bil sam pri hiši, je po cele ure preživel v razvalini in sčasoma je poznal vsak kotiček, vsako razpoklino in vsako kačo, ki se je gredla na skalovju. Po bukvi je splezal vrh stolpa in po cele ure občudoval raz njega lepi razgled. Tik pod gradom je ležal domači trg, ki je bil prostoren in lep. Vsaka hiša v njem je bila odprta kakor knjiga in vse trško življenje se je dalo opazovati s tega stolpa. Za hišami so bila dvorišča, so bili vrtovi, kjer so ljudje opravljali svoje posle. Po trgu so hodili ljudje od hiše do hiše, se pogovarjali in si vzklikali ali se pripravljali. Mimo trga, tik pod njim, je tekla Drava, vsa široka in bleščeča tja proti vzhodu, kjer je izginjala v neznani soseski. Največji užitek je imel Vester, kadar je bil spodaj v trgu sejem. Takrat je bil trg ves

živ in ves pisan, široka cesta ki je šla po sredi, je bila polna ljudi, živine in šotorov. Sejmski šunder je segal prav do vrha stolpa, čul se je smeh, piskanje orglic, kletve in vpitje pijanih sejmarjev do pozne noči. Vester je v naglici opravil hišna dela, potem pa se je usedel vrh stolpa in užival. Takrat staršev navadno dolgo ni bilo domov, ker sta imela v trgu opravke ves dan. Oče se je s sejmov navadno vračal pijan, mati pa mu je prinašala razne potice in druge reči, ker ta dan se je v trgu vselej dobro živelo.

S tega starega stolpa je Vester opazoval življenje vse okolice in ga je še kot deček bolje poznal kakor pa veliki ljudje, ki so živeli sredi samega trga. Čestokrat, ko je tako sedel vrh zidovja, se je zazrl v temno stolpovo žrelo pod seboj, ki je bilo nad trideset metrov globoko. Mati mu je pripovedovala, da so včasih, ko je grad še trdno stal, bili na dnu stolpa zaprti ljudje, ki so tam počasi umirali in ki so jih graščaki metali golazni, da jih je počasi žrla, dokler ni žive zglodala. Nekeč, ko je stikal pod razvalinami, je Vester našel tudi na neke kosti, ki ni vedel, ali so človeške ali so živalske. Včasih se mu je zdelo, ko je tako strmel proti dnu, da prihajajo od tam še neki glasovi, ki cviliijo in stokajo. Prav natanko je slišal te glasove in jih čutil v svojem mladem srcu. Zato tega temnega dna ni ljubil in se ga je izogibal, če je le mogel.

Nekega dne je v trgu nastala velika izpremema. Ko da bi slutil, da ima priti nekaj nenavadnega, je Vester že od ranega

jutra plezal po zidovju starega gradu in opazoval življenje in trgu pod seboj. Dol je bilo ta dan nenavadno živahno. Najprej je videl, kako so žandarji zapustili svojo hišo sredi trga in odšli proti postaji, ki je ležala onkraj Drave. Za žandarji je zapustila svojo hišo tudi nadučiteljeva družina, ki je istotako odšla proti postaji. Potem je videl tudi, kako je trški župan začel tekati po svojem obširnem dvorišču, iz hiše v hlev in zopet nazaj v hišo, odkoder je odmevalo vpitje in jok. Župan, ki je spet pritekel iz hiše na dvorišče, se je zgrabil za glavo in vpil nazaj proti hiši:

»Kaj naj naredim? Jaz nisem nikomur žalega storil, kaj naj storim zdaj?«

Iz hiše mu je odgovoril kričeč ženski glas:

»Odpelji se, zdaj je še čas!«

»Sam! Kaj pa vi, kaj pa premoženje, ti hlevi, ta vrt, ta hiša. Ali naj vse zapustim?«

In iz hiše mu je zopet odgovoril jokajoč ženski glas:

»Pusti vse stvari, ker se nič ne da napraviti. Glavno je življenje. Nam ne bodo nič napravili, bodi brez skrbi.« (Dalje.)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Frano Polak, Velikovec. Glavni urednik: Dr. Franci Zwitter; odgovorni urednik: Franci Ogriz, oba Celovec, Salmatraše 9. Uprava: Celovec, Volkermarkter Straße 21. Dopolni se naj pošljajo na naslov: Celovec (Klagenfurt), Postamt 1., Postschloßbach 373. Tiska: »Kärntner Volksverlag G. m. b. H.«, Klagenfurt, 10.-Oktober-Strasse 7.